

Ἑλληνικῇ. Βεβαίως ἐμφανίζει αὕτη στοιχεῖα κοινὰ πρὸς ἀνάλογα φαινόμενα διαφόρων ἐπὶ μέρους διαλέκτων, ὥς τῆς Τσακωνικῆς, Κρητικῆς, Κυπριακῆς, Ροδιακῆς κλπ. ἀλλ' οὐδαμῶς δύνανται τὰ στοιχεῖα ταῦτα συμποσούμενα νὰ ἀποδείξουν ἰδιαιτέραν σχέσιν πρὸς τινὰ ἐκ τῶν διαλέκτων τούτων.

Ἀναγκαῖον συμπέρασμα συνάγεται ὅτι ἡ Βυζαντινὴ κυριαρχία ἐπὶ τῆς κάτω Ἰταλίας δὲν ἐπέδρασε σημαντικῶς ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν αὐτόθι ἀρχαϊόθεν ἐγκατεστημένων ἑλληνοφώνων. Τοῦναντίον ἡ ὑπαρξίς ἐκεῖ πυκνοῦ ἑλληνοφώνου στοιχείου ἐβοήθησε τὴν διατήρησιν ἐπὶ μακρὸν τῆς Βυζαντινῆς κυριαρχίας.

Γενικῶς ἡ Ἑλληνικὴ τῆς κάτω Ἰταλίας ἐμφανίζει ἰδιορρυθμίας ἀποδεικνύουσας τὴν ἀνεξάρτητον ταύτης ἀπὸ τῆς λοιπῆς Νεοελληνικῆς ἑξέλιξιν, ὥς εἶναι ἡ ἀπουσία περιφραστικοῦ τύπου μέλλοντος καὶ ἀναπλήρωσις τοῦ μέλλοντος δι' ἐνεστώτος, ἡ ἀνεξάρτητος δημιουργία ἰδίου τύπου ὑπερσυντελείκου, ἡ χρῆσις ἰδιορρυθμῶν ἐπιρρημάτων κλπ. Ὁ Rohlfs διαπιστώνει ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τῆς κάτω Ἰταλίας ἔχομεν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν λοιπὴν Νεοελληνικὴν, ἑξέλιξιν ἀνάλογον πρὸς ἐκείνην τῆς ρουμανικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ρουμανικὴν τῆς μητροπόλεως. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἔχομεν διατήρησιν πολλῶν παλαιῶν γλωσσικῶν φαινομένων, ἀνεξαρτησίαν ἑξελίξεως ἀπὸ τῆς (ρουμανικῆς ἢ ἑλληνικῆς) μητροπόλεως, δημιουργίαν ἐμφανῶν αὐτοτελῶν γλωσσικῶν τύπων, ἐπίδρασιν ξένης γλώσσης ὀφειλομένην εἰς μακράκινα συμβίωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐδῶ καὶ τῶν Ρουμάνων ἐκεῖ μετὰ τῶν φορέων τῆς γλώσσης ταύτης.

Ἀπάσας τὰς ἀνωτέρω ἀποδείξεις ἐπιχειρεῖ ὁ καθηγητὴς Rohlfs μετ' ἀκαταμαχίτου ἐπιστημονικῆς ἐπιχειρηματολογίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς καταγωγῆς καὶ ἑξελίξεως τῆς γλώσσης τῶν ἑλληνοφώνων τῆς περιοχῆς τῆς Ἀπουλίας καὶ Καλαβρίας εὐρίσκει, μετὰ πολλῶν δεκαετηρίδων συζητήσεως, τὴν μὲν λύσιν αὐτοῦ εἰς τὸ μέχρι τοῦδε ἔργον τοῦ συγγραφέως, τὴν δὲ ὀριστικὴν διατύπωσιν καὶ ἀπόδειξιν τῆς λύσεως ταύτης εἰς τὴν περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁ λόγος γραμματικὴν, ἣν ἀσφαλῶς θὰ χαιρετίσῃ ὁ κόσμος τῶν ἐρευνητῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὥς ἔργον ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος.

Γ. Ι. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ

Constantine Porphyrogenitus de administrando imperio. Greek text edited by Gy. Moravcsik, english translation by R. J. H. Jenkins. Budapest 1949 pp. 347.

Τὸ πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανὸν ἔργον Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου εἶναι κείμενον, ὅπερ λίαν ἐνδιαφέρει τοὺς περὶ τὰ Βυζαντινὰ ἀσχο-

λουμένους, ἀφ' οὗ ἐν αὐτῷ γίνεται λόγος περὶ τῆς ἱστορίας διαφόρων ξενικῶν φύλων, τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν ὥς καὶ τῶν σχέσεών των πρὸς τὸ βυζαντινὸν κράτος.

Τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου αὐξάνει καὶ τὸ γεγονός ὅτι, ὥς ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ, τοῦτο συνεγράφη «σαφεῖ καὶ κατημαξευμένῳ λόγῳ καὶ περὶ καὶ ἀπλοϊκῷ», δίδει ἐπομένως, ἐν ὀρισμένοις σημείοις, ἰδέαν τοῦ δημώδους λόγου κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα, τοῦθ' ὅπερ εἶναι λίαν σημαντικὸν διὰ τοὺς μελετῶντας τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Τὸ κείμενον αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦν οἱ βυζαντινολόγοι ἐν τῇ ἐκδόσει τῇ Βόννης, ἀπὸ καιροῦ εἶχεν ἐκφρασθῇ ἢ ἐπιθυμία νὰ δημοσιευθῇ συμφώνως πρὸς τὰς τελευταίας ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης, τὸ ἔργον δὲ τοῦτο εἶχεν ἀναλάβει ὁ μακαρίτης J. B. Bury, ὅστις ὅμως δὲν ἔφερεν εἰς πέρας τὴν ἐπιθυμίαν του, δεχθεὶς, ἵνα τελικῶς ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσιν ὁ γνωστός οὐγγρος βυζαντινολόγος Ἰούλιος Moravcsik, ὁ καὶ πρὸς τοῦτο ἐνδεειγμένος.

Ὁ Moravcsik ἀσχολούμενος ἀπὸ ἐτῶν μὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κείμενον τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐπανειλημμένας ἔκαμε περὶ αὐτοῦ ἀνακρινώσεις, καὶ διὰ πρῶτον μὲν κατὰ τὸ ἐν Ἀθήναις τρίτον διεθνὲς βυζαντινολογικὸν συνέδριον, ἐνθα ὠμίλησε περὶ τῆς χειρογράφου αὐτοῦ παραδόσεως, εἴτα δὲ κατὰ τὸ πέμπτον ἐπ' Ἰσῆς διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν συνέδριον τῆς Ρώμης, ἐνθα διέλαβε περὶ τῶν συγγραμμάτων Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀπὸ γλωσσικῆς ἐπόψεως. Εἰς τὰς ἀνακρινώσεις ταύτας δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐν τῷ Bulletin de la Société historique Bulgare τοῦ 1940 δημοσιευθεῖσα μελέτη του ὑπὸ τὸν τίτλον La provenance du manuscrit byzantin «De administrando imperio».

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ κειμένου προηγεῖται γενικὴ εἰσαγωγὴ γραφεῖσα Ἀγγλιστὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Jenkins, ἔπεται κριτικὴ εἰσαγωγὴ ὑπὸ τοῦ Moravcsik, Ἀγγλιστὶ ἐπ' Ἰσῆς γραφεῖσα, ἐν ἣ γίνεται λόγος πρῶτον περὶ τῆς χειρογράφου τοῦ κειμένου παραδόσεως, παρατιθεμένου καὶ στέμματος τῶν κωδίκων καὶ ἐκδόσεων, εἴτα δὲ περὶ τῶν ἐκδόσεων καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὰ χειρόγραφα ὥς καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ προκειμένη ἐκδόσει χρησιμοποιηθείσης μεθόδου. Ἔπεται τὸ κείμενον μετὰ Ἀγγλικῆς μεταφράσεως καὶ λαμπροῦ apparatus criticus, ἐν τέλει δὲ παρατίθεται πολὺ καλὸς πίναξ κυρίων ὀνομάτων καὶ λέξεων ἐνθα ὁ ἐκδότης, καλῶς ποιῶν, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐσημείωσε τὰς ἀκαταχωρίστους ἐξ αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς ἐξ ὧν πολλαὶ προῆλθον Λατινικάς.

Ἐν τέλει δημοσιεύονται γραμματικαὶ περὶ τοῦ κειμένου παρατηρήσεις καὶ πίναξ τῶν πηγῶν ἐξ ὧν παράλληλα ἐν τῷ κειμένῳ χωρία.

Δέον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Moravcsik ἀνέλαβε τὸ δύσκολον πραγματικῶς ἔργον τῆς ἐκδόσεως τοῦ κειμένου κεκτημένος πάντα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ τὸν ἐβοήθουν πρὸς πλήρη τοῦ σκοποῦ του ἐπιτυχίαν, ἥτοι

τελείαν γνώσιν τῆς χειρογράφου παραδόσεως ὥς καὶ τῆς Βυζαντινῆς γλώσσης τῆς τε λογίας καὶ τῆς δημώδους, προσέτι τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας καὶ τῶν Βυζαντινῶν κειμένων, ἐξ ὧν, πλὴν ἄλλων, καὶ ἐπιτιγῶς χρησιμοποιεῖ τὰ κείμενα Γεωργίου τοῦ Μοναχοῦ, τοῦ Θεοφάνους, τῶν συνεχιζόντων τὸν Θεοφάνη καὶ τὸ περὶ θεμάτων ἔργον τοῦ Πορφυρογεννήτου.

Καὶ ἀξίζει νὰ τονισθῇ ὅτι, ξένος αὐτός, κατάρθωσεν ὁρθῶς νὰ νοήσῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ χωρία, ἅτινα τὴν τότε δημώδη φρασεολογίαν ἀποδίδοντα, μόνον ὑπὸ νεωτέρου Ἑλλήνου ἠδύνατο ὁρθῶς νὰ κατανοηθῶσιν.

Εἰς τὴν ἀρτιωτέραν τοῦ ἔργου ἐμφάνισιν συνετέλεσε καὶ ἡ γνώσις ὑπὸ τοῦ ἐκδότου τῆς τε Σλαβϊκῆς γλώσσης ὥς καὶ τῶν εἰς τοὺς Τούρκους ἀφορώντων, ὧν δείγματα ἀδρᾶ παρέχουσιν οἱ δύο τόμοι του οἱ ὑπὸ τὸν τίτλον *Byzantinoturcica*.

Εἰς τοιοῦτον εἶδους κείμενον ἐννοεῖται ὅτι, παρ' ὅλην τὴν καταβληθεῖσαν φροντίδα, ὑπάρχουσι καὶ τινα σημεῖα, ἐλάχιστα ταῦτα, ἅτινα ἐπιδέχονται πληρεστέραν διασάφην. Οὕτω, λαμβάνων τις ὑπ' ὅψιν ὅτι τὸ κείμενον περιέχει τύπους τῆς τότε δημώδους γλώσσης, δεόν νὰ θεωρήσῃ ὁρθὸν τὸν καὶ ὑπὸ τοῦ παλαιότερου κώδικος P παραδιδόμενον τύπον *διαβάσωσιν* (2, 21) «τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὤμων διαβάσωσιν», ἀφ' οὗ καὶ σήμερον λέγομεν *διαβάζω* τὸ ποτάμι, ἥτοι διέρχομαι τὸν ποταμόν.

Λιὰ τὸν αὐτὸν λόγον νομίζω ὅτι τὸ ἐν 50, 243 λίτρας σαράκοντα, ὅπερ δίδει πάλιν ὁ κῶδιξ P καὶ ὅπερ καὶ ἄλλα Βυζαντινὰ κείμενα παραδίδουσιν, ὁρθῶς ἔχει καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ διορθωθῇ εἰς τεσσαράκοντα.

Ἐν 7, 14 λέγεται ὅτι οἱ Πατζινακῖται οἱ χρησιμοποιούμενοι ὥς ὁδηγοὶ τῶν βασιλικῶν ἀνθρώπων, ἅπληστοι ὄντες, «ζητοῦσι πρότερον τὰ τοῦ βασιλέως δῶρα καὶ πάλιν, ὅτε κορέσουσι τοὺς ἀνθρώπους αὐτῶν, ζητοῦσι τὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν καὶ τῶν γονέων αὐτῶν».

Ἀντὶ τῆς ἐκ διορθώσεως γραφῆς κορέσουσι, ὁ παλαιότερος κῶδιξ P, τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ὃν ὁρθῶς ποιῶν ὁ Moravcsik χρησιμοποιεῖ ὥς βάσιν τῆς ἐκδόσεώς του, δίδει χωρήσουσι, ὅπερ ἐγὼ ἀναγινώσκω χωρίσουσι καὶ ὅπερ νομίζω ὁρθόν. Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἑλληνες θὰ ἐλέγομεν ἀφ' οὗ *ξεχωρίζουν* τοὺς ἀνθρώπους των, ἔπειτα ζητοῦν καὶ διὰ τὰς γυναῖκάς των καὶ τοὺς γονεῖς των. Τὸ κορέννυμι τοὺς ἀνθρώπους δὲν φαίνεται ὁρθόν.

Ἐν 27, 45 λέγεται ὅτι οἱ Λογγοβάρδοι εἰσῆλθον εἰς Βενεβενδὸν φέροντες κεκρυμμένα σπαθία ἐντὸς τῶν ράβδων των «καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ *ὑπότροπον* ποιήσαντες ἐν τῷ αὐτῷ μάχην, πάντας ἀπέκτειναν».

Ὁ κῶδιξ P δίδει *ὑπὸ τρόπον* καὶ αὕτη εἶναι ἡ ὁρθὴ γραφή.

Καὶ ἡμεῖς σήμερον λέγομεν *μὲ τρόπον*, ἥτοι καταλλήλως, ὑποκεκρυμμένως. Πβ. κατωτέρω 29, 1' «Λοδόιχος ταῦτα μαθὼν καὶ ὄνπερ ἐποίησε *τρόπον* ὁ Σολδανός», ἥτοι τὸ τέχνασμα, τὸ ψευδὲς πρόσχημα, ὅπερ μετεχειρίσθη ὁ Σολδανός.

Τὸ ἐν 29, 247 ἐπίθετον *ἐγγόρηγος* γραπτέον *ἐγγόρουγος*· πρόκειται περὶ τῆς ὀρωρυγμένης ἀσβέστου, ἥτις καὶ σήμερον λέγεται χωρύγι (Βλ. περὶ τούτου τὰ ὑπὸ Φάβη σημειωθέντα ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. 42, 65).

Ἐν 29, 268, τοῦ λόγου ὄντος περὶ τοῦ κάστρου τῶν Δεκατέρων, φέρεται· «ἐν δὲ τῷ αὐτῷ κάστρῳ κεῖται ὁ ἅγιος Τρύφων *ἀκεραίως* πᾶσαν νόσον ἰώμενος». Ὁ κώδιξ P δίδει *ἀκέραιως*, τοῦτο δ' εἶναι τὸ ὁρθὸν γραφόμενον μόνον *ἀκέραιος*. Ἐν τῷ κάστρῳ δῆλα δὴ ὑπῆρχεν ἀκέραιον, ὅπως καὶ σήμερον λέγομεν, καὶ μὴ διαλυθὲν τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Τρύφωνος.

Ἐν 32, 90 ἐκδίδεται· «Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ πόλεμος εἰς Ἀχελῶν μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν Βουλγάρων».

Ἡ πόλις Ἀγχιάλος, ἥδη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος παρ' Ἰωάννῃ τῷ Φιλοπόλῳ ἐκαλεῖτο Ἀγχιαλός, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψε τὸ μεσαιωνικὸν δημῶδες ὄνομα Ἀχελός, ὅπερ διὰ τοῦ ο μικροῦ γραπτέον (Βλ. Φ. Κουκουλέ, Τοπωνυμικά ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. 27, 161).

Εἰς τὸ ἐν 42, 49 κείμενον «ἀποσταλῆναι προέκρινεν τὸν προορηθέντα σπαθαροκανδιδάτον Πετρωνᾶν ὡς *+ἐμπειρα* τοῦ τόπου γεγονότα», τὸ *ἐμπειρα* ἀναγνωστέον ἀναμφιβόλως ἐν *πείρα* τοῦ τόπου γεγονότα.

Διὰ τὸν ἐν 42, 88 ἀναφερόμενον ἰχθὺν βερζίτικον, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του ὁ I. Τζέτζης, χαρακτηρίζων αὐτὸν ὡς Ὠξιανὸν ὡς καὶ τὰ Προδρομία ποιήματα (Hesseling - Pernot, *Roèmes Prodrômiques* III, 180) βλ. ὅσα σημειῶ ἐν τῇ μελέτῃ μου Βυζαντινῶν τροφαὶ καὶ ποτὰ τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Ἑπετηρίδι τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν τόμ. 17, 59.

Περὶ τοῦ Σταυρακίου τοῦ προβληθέντος κατεπάνω Μαρδαίτων ἐν 50, 72 λέγεται· «ὅς χρόνους μὲν *διέπρεψεν* ἱκανούς, οὐχὶ δὲ καλῶς καὶ τὰ τέλη *διέθηκε*». Ἀντὶ τοῦ παραδεδομένου *διέπρεψεν* προτιμητέα ἢ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Bekker ἀνάγνωσις *διέτριψε*, παρέμεινε δῆλα δὴ κατεπάνω ἐπὶ μακροὺς χρόνους.

Ἐν τῷ 53φ κεφαλαίῳ τοῦ ἔργου γίνεται λόγος περὶ τῆς Γυκίας, θυγατρὸς τοῦ πρωτεύοντος τῶν Χερσωνιτῶν Λαμάχου, ἥτις συνεβούλευσε τοὺς συμπατριώτας της πῶς νὰ διαφύγουν τὴν ἐπιβουλὴν τῶν Βοσποριανῶν. Τοὺς προέτρεψε λοιπόν, πρὸς ἀποπλάνησιν, νὰ φαίνωνται ὅτι διασκεδάζουσι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, αὐτοὶ δὲ «εὐφραίνοντο καθὼς παρηγγέλθησαν καὶ ἐχόρευον τὴν πᾶσαν ἡμέραν, φθασάσης δὲ τῆς ἑσπέρας ἤρξαντο *μισοποιεῖν* καὶ ἀπιέναι ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν τοῦ ἀναπαῆναι» (53, 411) καὶ κατωτέρω (53, 421) «τῆς δὲ ἑσπέρας φθασάσης καὶ τῶν πολιτῶν, ὡς ἤδη εἶπον, *μισοποιήσαντων*».

Τὸ ρῆμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς σημαίνει ἀπέρχομαι, εἶναι σύνθετον ἐκ μιᾶς ἑλληνικῆς καὶ μιᾶς λατινικῆς λέξεως, ἥτοι τοῦ ρήματος ποιῶ καὶ τῆς λέξεως *missa*, ἥτις Ἑλληνιστὶ μεταφράζεται διὰ τοῦ ἀπόλυσις. Πβ. τὴν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ *missa catechumenorum* καὶ τὴν μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀκροάσεως εὐχρηστον φράσιν *ite : missa est*.

Ἄν ἡ ἑρμηνεία μου αὕτη τοῦ ρήματος τυγχάνη τοῦ ὀρθοῦ, τότε τὸ μισοποιεῖν δέον διὰ διπλοῦ σῖγμα νὰ γραφῇ.

Τὰ ἐλάχιστα ταῦτα, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς κατὰ πάντα ἀξιολόγου ἐκδόσεως, ἣτις, μετὰ πάσης ἐπιμελείας γενομένη, παρέσχεν εἰς τοὺς ἐρευνητὰς κεκαθαρμένον τὸ δύσκολον κείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλουσιν εἰς τὸ ἕξῃς νὰ παραπέμπουσιν οὗτοι.

Οὕτω, μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος διακοπεῖσαν, δυστυχῶς, ἔκδοσιν τοῦ περὶ τῆς βασιλείου τάξεως κειμένου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἕτερον ἔργον αὐτοῦ τυγχάνει λαμπροῦ ἐκδότου, ὅστις εὖχομαι, συνεχίζων τὸ ἐπιτυχὲς ἔργον του, νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ἐπιστήμην κεκαθαρμένον τὸ κείμενον καὶ ἄλλων ἔργων τοῦ Κωνσταντίνου.

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

Louis Bréhier, La civilisation byzantine (L'évolution de l'humanité - Le monde byzantin. Paris 1950 pp. 627 μετὰ 24 πινάκων, ἐκτὸς κειμένου, καὶ ἐνὸς γεωγραφικοῦ πίνακος.

Διὰ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου ἔχουσι δημοσιευθῇ ἀρκοῦντα βιβλία, ὀλίγα ὅμως διαλαμβάνοντα περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Βυζαντινῶν. Οὕτως ἔχομεν τὸ παλαιότερον ἔργον τοῦ Krause, *Die Byzantiner des Mittelalters*, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν ἄλλα νεώτερα καὶ ἐν πολλοῖς πληρότερα ὡς τὸ τοῦ Baynes, Turchi, Heisenberg, Hesselung, τοῦ Ὁλλανδοῦ Jean Romein, ὑπὸ τὸν τίτλον *Byzantium*, τοῦ Runciman καὶ ἐπ' ἐσχάτων τὸ τοῦ Baynes - Moss, *Byzantium An introduction to East Roman civilisation*, εἰς ᾧ προσθετέα καὶ τὰ μικρότερα τοῦ Karl Roth, *Social und Kulturgeschichte des byzantinischen Reiches* καὶ τοῦ Heinrich Gelzer, *Byzantinische Kulturgeschichte*.

Εἰς ταῦτα προστίθεται νῦν τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἔργον τοῦ γνωστοτάτου εἰς τοὺς κύκλους τῶν Βυζαντινολόγων καθηγητοῦ Louis Bréhier, τὸ ὁποῖον κατὰ τοῦτο διαφέρει τῶν ἄλλων, ὅτι δὲν ἀναμιγνύει τὰ περὶ θεσμῶν κεφάλαια μὲ τὰ τοῦ πολιτισμοῦ, διαλαμβάνει δὲ καὶ περὶ πολλῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐθίγησαν ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔργοις.

Τὸ βιβλίον, οὗτινος προτάσσεται πρόλογος, ἔπονται δὲ πίνακες βιβλιογραφικοὶ καὶ κυρίων ὀνομάτων καὶ λέξεων, διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα κεφάλαια, ἅτινα πραγματεύονται τὰ ἕξῃς θέματα· α') περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν β') περὶ τῆς ἀστικῆς ζωῆς ἐν τῇ Πρωτευούσῃ καὶ ταῖς Ἐπαρχίαις γ') περὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντίου δ') περὶ τοῦ Θρη-